

OCENA SYTUACJI W HANDLU ZAGRANICZNYM PO TRZECH KWARTAŁACH 2018 ROKU (na podstawie danych wstępnych GUS)

Po trzech kwartałach 2018 r. polski eksport towarów osiągnął 162 mld EUR, czyli poziom o 6% wyższy niż przed rokiem. Import z kolei wyniósł 164,6 mld EUR, czyli był wyższy o 8,6% (r/r).

Efektom szybko rosnącego importu nawet w warunkach wciąż silnego wzrostu eksportu jest pogorszenie salda wymiany – notowana przed rokiem nadwyżka w wysokości 1,4 mld EUR została przekształcona w deficyt na poziomie 2,5 mld EUR. W ujęciu geograficznym największy na to wpływ miało pogłębienie ujemnego salda z: Rosją (o 2,1 mld EUR), Chinami (o 0,94 mld EUR) oraz Kazachstanem (o 0,65 mld EUR). Natomiast w ujęciu przedmiotowym niekorzystne zmiany w pozycjach: paliwa mineralne (zwiększenie deficytu o blisko 3 mld EUR), pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria (redukcja nadwyżki o 1,4 mld EUR) oraz produkty farmaceutyczne (pogłębienie deficytu o 0,9 mld EUR).

Eksport do całej Unii Europejskiej wzrósł o 6,3% (do 129,9 mld EUR), w tym do Niemiec o 8,1%, Czech o 5,3%, Francji o 6,6%, Niderlandów o 7,5% oraz Szwecji o 3,6%. W przypadku wywozu do Wielkiej Brytanii odnotowano natomiast stagnację, a do Włoch spadek o 1,6%.

Wolniej niż przeciętnie zwiększył się wywóz do pozostałych krajów rozwiniętych gospodarczo (poza UE), tj. o 5,6% (do 10,9 mld EUR). Wśród tej grupy państw odnotowano z jednej strony dynamiczny wzrost sprzedaży towarów do: USA (o 10%), Norwegii (o blisko 12%), RPA i Japonii (po ok. 9%) czy Izraela (o 7%). Z drugiej zaś spadek do Szwajcarii (o 0,8%), Kanady (o 1,3%) oraz Australii (o ok. 15%).

Sprzedaż do krajów WNP wzrosła o 5,9% (do 9,9 mld EUR), w tym do Rosji o 7,2%, na Ukrainę o 4,3% oraz na Białoruś o 4,9%.

Nadal wolno rósł eksport do pozostałych (poza WNP) rynków słabiej rozwiniętych i rozwijających się, tj. o 2,8% (do blisko 11,3 mld EUR). Jednocześnie utrzymała się tu duża dysproporcja w tempie wzrostu eksportu do poszczególnych krajów. Biorąc pod uwagę ważniejsze rynki dynamicznie rosła sprzedaż m.in. do Arabii Saudyjskiej (o 19%), Indii (o 8%) oraz Brazylii (o ok. 16%), wolno do Chin (o 0,8%), Serbii (o 2,1%), Meksyku (o 4,8%) i Republiki Korei (o 2,9%), natomiast spadła m.in. do Turcji (o 3,6%) oraz Zjednoczonych Emiratów Arabskich (o ok. 16%).

Biorąc pod uwagę strukturę przedmiotową naszego eksportu, dynamicznie - wśród ważniejszych towarów - rosła sprzedaż: kotłów, maszyn i urządzeń mechanicznych oraz ich części (o 8,7%), tworzyw sztucznych i artykułów z nich (o 12%), wyrobów z żeliwa i stali (o ok. 10%) oraz paliw mineralnych (o ok. 13,5%).

Po stronie importu natomiast szybki wzrost nastąpił w przypadku: pojazdów nieszynowych i ich części i akcesoriów (o ok. 13,5%), paliw mineralnych (o ok. 33%), żelaza, żeliwa i stali (o ok. 13,5%) oraz produktów farmaceutycznych (o 9,2%).

I. Koniunktura w gospodarce światowej i na głównych rynkach

W okresie styczeń-wrzesień 2018 r. koniunktura gospodarcza na świecie kształtowała się relatywnie korzystnie, jakkolwiek obawa przed nadchodzącym spowolnieniem gospodarczym przybrała na sile. W październikowym raporcie, MFW zrewidował prognozy światowego wzrostu, obniżając je po raz pierwszy od ponad 2 lat. Zdaniem ekspertów MFW globalny PKB zarówno w roku 2018 r., jak i w roku 2019 wyniesie 3,7% (wobec prognozy 3,9% w kwietniu). Ponadto obniżono także o 0,2 pkt. proc. prognozę wzrostu PKB w 2018 r. dla UE19, USA i Chin.

Zmiana wynikała między innymi z faktu, że w krótkim okresie bilans ryzyk dla wzrostu globalnej gospodarki przekształcił się w ujemny. Urealniły się potencjalne zagrożenia z wcześniejszych prognoz, takie jak napięcia w obrotach handlowych oraz odpływ kapitału z rynków wschodzących. Dodatkowo w wielu krajach zadłużenie sektora publicznego i korporacji było rekordowo wysokie a globalne warunki finansowe, choć nadal sprzyjające wzrostowi, mogą ulec zaostrzeniu. Dalsza eskalacja zakłóceń w handlu pozostała głównym zagrożeniem dla wzrostu, przede wszystkim poprzez spadek zaufania na rynkach oraz osłabienie inwestycji i zakłócenia w globalnych łańcuchach dostaw.

Tabela 1. Prognoza PKB wg MFV z października 2018 r. wobec prognozy z lipca 2018 r. (w %, w ujęciu r/r)

	2017	Prognoza		Różnica w stosunku do prognoz z lipca	
		2018	2019	2018	2019
Świat	3,7	3,7	3,7	-0,2	-0,2
Kraje rozwinięte	2,3	2,4	2,1	0,0	-0,1
Stany Zjednoczone	2,2	2,9	2,5	0,0	-0,2
Strefa euro	2,4	2,0	1,9	-0,2	0,0
Niemcy	2,5	1,9	1,9	-0,3	-0,2
Francja	2,3	1,6	1,6	-0,2	-0,1
Włochy	1,5	1,2	1,0	0,0	0,0
Japonia	1,7	1,1	0,9	0,1	0,0
Wielka Brytania	1,7	1,4	1,5	0,0	0,0
Kraje rozwijające się	4,7	4,7	4,7	-0,2	-0,4
WNP	2,1	2,3	2,4	0,0	0,2
Rosja	1,5	1,7	1,8	0,0	0,3
Rozwijające się kraje Azji	6,5	6,5	6,3	0,0	-0,2
Chiny	6,9	6,6	6,2	0,0	-0,2

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych MFV.

Z punktu widzenia naszych obrotów towarowych szczególnie ważna była utrzymująca się w 2018 r. relatywnie korzystna koniunktura gospodarcza krajów UE. Jakkolwiek według analityków KE szczyt koniunktury gospodarka Unii Europejskiej osiągnęła w 2017 roku, zaś w tym roku i w dwóch kolejnych latach nastąpi spowolnienie, to jednak nie recesja. Według wstępnych szacunków Eurostatu wzrost gospodarczy w strefie euro wyhamował w III kwartale tego roku. W pierwszym i drugim kwartale 2018 roku PKB strefy euro wzrósł o 0,4% kw./kw., natomiast w trzecim kwartale tylko o 0,2% kw./kw. Podobnie sytuacja kształtowała się w całej UE. Wzrost gospodarczy w pierwszych dwóch kwartałach wyniósł odpowiednio: 0,4% oraz 0,5% kw./kw., zaś w trzecim kwartale 0,3% kw./kw. Słabsze wyniki były efektem wielu czynników specyficznych dla poszczególnych krajów UE, ale wspólnym mianownikiem pozostała niepewność. Kryzys gospodarczy się nie skończył, a działania polityki monetarnej wydały się być niewystarczające, ponadto swoją rolę odegrał również brexit zmniejszając perspektywę wzrostu strefy euro i całej UE.

Tabela 2. Tempo wzrostu PKB w okresie IV kw. 2017 - III kw. 2018 r. wybranych krajów (dane wyrównane sezonowo)

	% , kw./kw.				% , r/r			
	2017	2018			2017	2018		
	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.
Strefa euro	0,7	0,4	0,4	0,2	2,7	2,4	2,2	1,7
UE 28	0,6	0,4	0,5	0,3	2,6	2,3	2,1	1,9
Republika Czeska	0,7	0,5	0,7	0,4	5,0	4,1	2,4	2,3
Niemcy	0,5	0,4	0,5	-0,2	2,8	2,0	1,9	1,2
Hiszpania	0,7	0,6	0,6	0,6	3,1	2,8	2,5	2,5
Francja	0,7	0,2	0,2	0,4	2,8	2,1	1,7	1,5
Włochy	0,3	0,3	0,2	0,0	1,6	1,3	1,2	0,8
Węgry	1,3	1,3	1,1	1,2	5,0	4,8	4,7	5,0
Niderlandy	0,9	0,5	0,7	0,2	2,9	3,0	2,9	2,4
Austria	0,9	0,9	0,3	0,4	2,8	3,1	2,9	2,6
Polska	1,2	1,6	1,1	1,7	4,6	5,0	5,2	5,7
Słowacja	1,1	1,0	1,2	1,1	3,7	3,9	4,3	4,5
Wielka Brytania	0,4	0,1	0,4	0,6	1,4	1,1	1,2	1,5
USA	0,6	0,5	1,0	0,9	2,5	2,6	2,9	3,0

Źródło: DAG MPiT na podstawie szacunków Eurostat.

Warto podkreślić, że mimo pewnego wyhamowania wzrostu gospodarczego w UE odnotowano dalszy wzrost jej wymiany towarowej. W skali dziewięciu miesięcy 2018 r. eksport UE do reszty świata wzrósł o 4,1%, do 1 446,9 mld EUR (r/r), a import o 5,5%, do 1 461,5 mld EUR. W rezultacie deficyt obrotów towarowych UE wyniósł 14,6 mld EUR wobec nadwyżki 5 mld EUR notowanej przed rokiem.

Tabela 3. Eksport towarów wybranych krajów Unii Europejskiej w okresie styczeń-wrzesień 2018 r.

	Eksport (w mld EUR)					
	Ogółem		Intra-EU		Extra-EU	
	I-IX 2018	(r/r)	I-IX 2018	(r/r)	I-IX 2018	(r/r)
UE28	4 064	5%	2 617	5%	1 447	4%
Państwa członkowskie						
Belgia	295	4%	215	5%	81	2%
Bułgaria	20	3%	14	10%	6	-11%
Republika Czeska	125	5%	105	6%	20	5%
Niemcy	991	4%	585	5%	405	2%
Irlandia	103	12%	52	11%	51	13%
Grecja	25	17%	13	13%	12	22%
Hiszpania	217	3%	144	4%	73	3%
Francja	361	4%	216	4%	146	3%
Chorwacja	11	5%	7	11%	4	-6%
Włochy	342	3%	195	4%	147	2%
Węgry	79	5%	65	6%	14	3%
Niderlandy	451	6%	336	5%	115	9%
Austria	117	6%	84	7%	33	3%
Polska	162	5%	130	6%	32	4%
Słowacja	59	7%	50	8%	8	3%
Szwecja	103	3%	62	4%	42	2%
Wielka Brytania	309	6%	145	4%	164	8%

Źródło: DAG MPiT na podstawie Eurostat.

Stopa bezrobocia powróciła do poziomów sprzed czasów kryzysu – i wyniosła na koniec września w UE28 6,7%, w tym w strefie euro 8,1%. Jednocześnie widoczne były znaczne dysproporcje w tym

zakresie. W niektórych państwach członkowskich UE nadal panowało wysokie bezrobocie (m.in. w Grecji (19%), Hiszpanii (14,9%) czy Włoszech (10,1%)), a w innych obsadzenie wolnych miejsc pracy stało się trudniejsze (m.in. w Czechach (2,3%) czy Niemczech (3,4%)). W Polsce stopa bezrobocia wg BAEL wyniosła 3,4%.

Wśród ważniejszych z punktu widzenia Polski unijnych krajów, w III kwartale 2018 r. odczyt wzrostu PKB pokazał oznaki spowolnienia m.in. w Niemczech. Według Destatis odnotowano spadek PKB o 0,2% względem poprzedniego kwartału, po uwzględnieniu czynników sezonowych. Jakkolwiek w ujęciu rocznym PKB Niemiec wzrósł w III kwartale o 1,1%. Sytuacja gospodarcza największej gospodarki eurolandu, silnie oddziaływała na państwa regionu Europy Środkowo-Wschodniej, tj. w reakcji na pewne spowolnienie niemieckiego przemysłu negatywne tendencje odnotowano w Czechach i Rumunii, inaczej sytuacja kształtowała się na Słowacji i na Węgrzech. Według prognoz KE perspektywy eksportowe Niemiec słabną, co ma związek z globalnymi napięciami w handlu międzynarodowym, który może uderzyć w niemiecki przemysł motoryzacyjny. Spadek eksportu (lub obniżenie jego dynamiki) może prowadzić także do spadku (lub niższej dynamiki) inwestycji. O schłodzeniu gospodarki niemieckiej świadczą wyprzedzające wskaźniki koniunktury (PMI). Jakkolwiek według wstępnych danych Destatis, w okresie styczeń-wrzesień 2018 r. niemiecki eksport wzrósł o 3,5%, do 988 mld EUR, a import o 6%, do 813,6 mld EUR. W rezultacie nadwyżka w handlu zagranicznym Niemiec wyniosła 174,4 mld EUR i była niższa o 12,2 mld EUR niż przed rokiem.

Według drugiego szacunku amerykańskiego PKB dla III kwartału Bureau of Economic Analysis podało, że zannualizowane tempo wzrostu wyniosło 3,5% wobec 4,2% w II kwartale. Warto podkreślić, iż w Stanach Zjednoczonych obliczane jest kwartalne tzw. zannualizowane tempo wzrostu PKB, czyli pokazujące, ile wyniosłoby ono w całym roku, gdyby utrzymywało się ono na takim poziomie przez cztery kwartały. Kategorieczne wyrokowanie o stanie koniunktury w USA na podstawie wczesnego szacunku jest ryzykowne. Prognozy Rezerwy Federalnej utrzymują wzrost PKB w 2018 roku na poziomie 2,8%. Według wstępnych danych Census Bureau, amerykański eksport towarów w okresie styczeń-wrzesień wzrósł o 9,6%, do ok. 1 262 mld USD, a import o 9,5%, do ok. 1 913 mld USD. Przełożyło się to na wzrost deficytu o 55 mld USD, do ok. 650 mld USD po dziewięciu miesiącach 2018 r.

Z kolei w Chinach PKB wzrósł o 6,5% (r/r) w trzecim kwartale, tj. lekko zwolnił w porównaniu do drugiego kwartału (6,7% r/r). Tempo wzrostu gospodarczego było zgodne z oficjalnym wyznaczonym przez rząd celem, który mówi, że powinno być nieco wyższe niż 6,5%. Narodowe Biuro Statystyczne ostrzegło jednak, że „zwiększona niepewność w światowej gospodarce” może negatywnie wpłynąć na wzrost gospodarczy w ostatnich miesiącach roku.

Według dostępnych danych Rosstat, wzrost gospodarczy w pierwszych dwóch kwartałach 2018 roku w Rosji wyniósł odpowiednio 1,3% oraz 1,9% r/r. Z kolei w okresie styczeń-wrzesień 2018 r. obroty handlu zagranicznego Rosji wyniosły 504 mld USD i wzrosły o ok. 20% w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego. Odnotowano dodatnie saldo obrotów handlu zagranicznego: 150 mld USD, tj. o 58 mld USD więcej niż w okresie styczeń-wrzesień 2017 r. Eksport Rosji w analizowanym okresie wyniósł 327 mld USD i wzrósł o 27,8% r/r. Podstawą rosyjskiego eksportu były tradycyjnie paliwa i produkty energetyczne, których udział w strukturze towarowej eksportu wyniósł ok. 65%. Unia Europejska, jako największy partner gospodarczy, zajęła czołowe miejsce w krajowej strukturze rosyjskiego handlu zagranicznego. W okresie styczeń-wrzesień 2018 r. obrót z krajami Unii Europejskiej stanowił 42,7% rosyjskiego handlu, z krajami WNP - 12,4%, z krajami Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej- 8,9%, dla krajów APEC - 30,6%. Z kolei rosyjski import wzrósł o 8%, do ok. 177 mld USD, a największym partnerem były państwa APEC (ponad 40% udziału), w tym Chiny (21%).

Według danych U.S. Energy Information Administration średnia cena ropy naftowej Brent w okresie styczeń-wrzesień wzrosła o około 40%, do 78,9 USD/bar. Takiemu wzrostowi cen na rynkach światowych w ostatnim okresie sprzyjał utrzymujący się wysoki popyt na ten surowiec. W kierunku

wyższych cen ropy oddziaływała także napięta sytuacja polityczna na Bliskim Wschodzie (związana z sankcjami gospodarczymi nałożonymi przez Stany Zjednoczone na Iran, a także konfliktami zbrojnymi w tym regionie), jak również spadek wydobycia tego surowca w Wenezueli.

Zgodnie z najnowszym odczytem wskaźnika perspektyw handlu światowego (World Trade Outlook Indicator - WTOI) przygotowanego przez Światową Organizację Handlu, w III kw. 2018 r. kontynuowane było osłabienie tempa wzrostu handlu światowego. Ostatni odczyt WTOI na poziomie 100,3 był poniżej wartości z II kwartału 101,8 i nieznacznie powyżej wartości bazowej indeksu (100), co oznacza, że w trzecim kwartale zgodnie z trendami średnioterminowymi nastąpiło spowolnienie wzrostu handlu. Ta utrata dynamiki odzwierciedliła słabość indeksów składników, w tym zamówień eksportowych oraz produkcji i sprzedaży samochodów, co mogło być reakcją na gwałtowny wzrost napięć w handlu. Najnowsze wyniki były w dużej mierze zgodne z ostatnią prognozą handlową WTO z 12 kwietnia 2018 roku, która przewidywała spowolnienie wzrostu obrotów towarowych w 2018 r. Rosnące napięcia handlowe nadal stanowią zagrożenie dla prognoz dotyczących handlu i będą ściśle monitorowane w przyszłości przez Organizację.

Z kolei wśród ważniejszych uwarunkowań wewnętrznych wymiany towarowej Polski z zagranicą w okresie styczeń-wrzesień 2018 r. należy wymienić m.in.:

- dobrą koniunkturę gospodarczą Polski. Zgodnie ze wstępnym szacunkiem GUS, nasza gospodarka w III kwartale rozwijała się w tempie 5,1%. Był to jeden z lepszych wyników PKB wśród krajów unijnych.
- Poprawę koniunktury w przemyśle i budownictwie, czego odzwierciedleniem jest dalszy wzrost produkcji przemysłowej (w III kwartale 2018 r. o 6% r/r oraz produkcji budowlano-montażowej o 19,8%).
- Poprawę na rynku pracy - stopa bezrobocia we wrześniu wyniosła 5,7%, i był to najniższy wynik od października 1990 roku.
- Poprawę nastrojów konsumenckich oraz nastrojów przedsiębiorców.
- Aprecjacje złotego w stosunku do dwóch najważniejszych w naszych rozliczeniach walut, tj. EUR i USD.

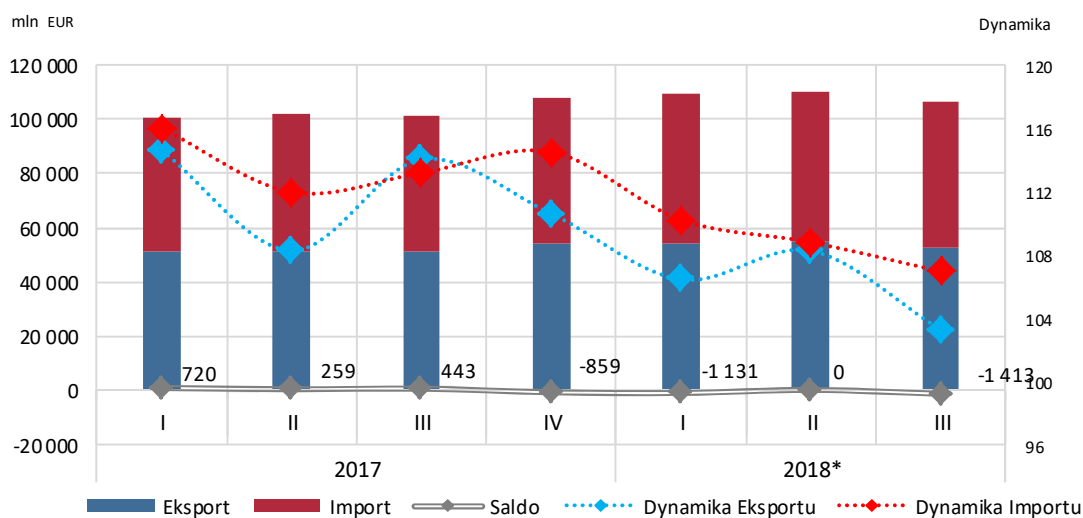
II. Obroty towarowe ogółem

W okresie styczeń – wrzesień 2018 r. eksport towarów z Polski zwiększył się o 6% (do 162 mld EUR), a import o 8,6% (do 164,6 mld EUR). Wyższa dynamika importu niż eksportu przełożyła się na wyraźne pogorszenie stanu zrównoważenia obrotów, tj. o blisko 4 mld EUR.

Utrzymujące się wyprzedzenie importowe względem eksportu jest pochodną silnego popytu konsumpcyjnego w Polsce, który jest wspierany przez zwiększające się zatrudnienie i płace oraz dobre nastroje konsumentów. W kierunku wyższego tempa wzrostu importu w omawianym okresie oddziaływały także: wyraźny wzrost cen ropy naftowej oraz ożywienie inwestycji, w tym współfinansowanych ze środków unijnych.

Na skalę wzrostu eksportu znaczący wpływ miało jego wyhamowanie w III kw. br., co było rezultatem niekorzystnych trendów w naszym otoczeniu zewnętrznym. Gospodarka unijna zwolniła (PKB w III kw. 2018 r. wzrósł o 1,9%, (r/r), czyli o 0,2 pkt. proc. wolniej niż w poprzednim kwartale), a nastroje wśród przedsiębiorców w strefie euro pogorszyły się. Wśród krajów strefy euro, wyraźne pogorszenie koniunktury zostało odnotowane w Niemczech, co ze względu na silne powiązania gospodarcze, było szczególnie dotkliwe dla naszych przedsiębiorstw. Co więcej naszym przedsiębiorstwom nie służyły spowolnienie światowego handlu w efekcie globalnych napięć handlowych oraz wciąż utrzymująca się niepewność co do przyszłych relacji gospodarczych UE-Wielka Brytania.

Wykres 1. Obroty towarowe w okresie I kw. 2017 – III kw. 2018

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Biorąc pod uwagę trzy najważniejsze waluty rozliczeniowe naszych transakcji handlowych, najwolniej rosła dynamika wyrażona w złotych. Wynikało to z umocnienia złotego w okresie 9 miesięcy 2018 r. o 7,3% w stosunku do dolara i 0,4% wobec euro. Dynamicznie za to zwiększyły się nasze obroty w ujęciu dolarowym, tj. eksport wzrósł o 15,4%, a import o 18,3% (vide tabela nr 4).

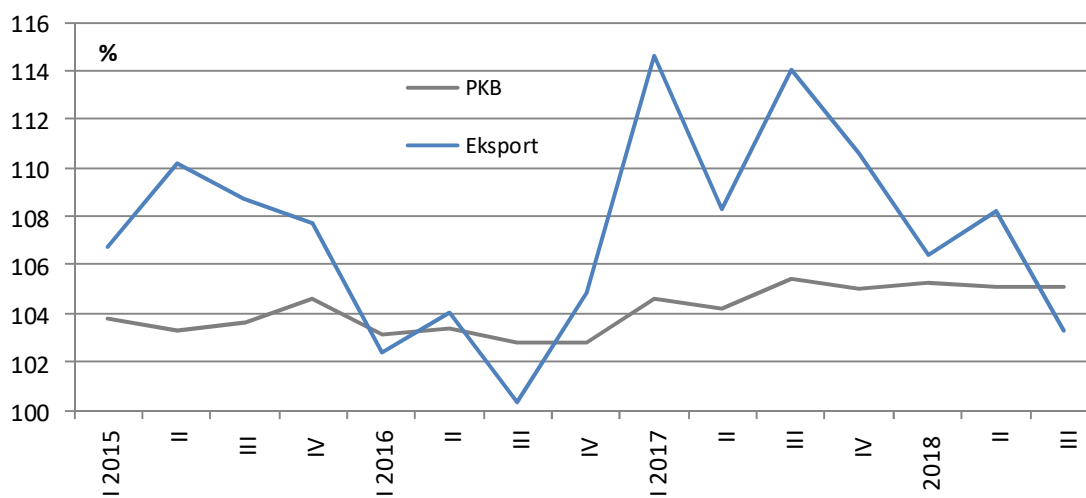
Tabela 4. Obroty towarowe Polski ogółem w okresie I-III kw. 2017 r. i I-III kw. 2018 r. wyrażone w USD, EUR i PLN.

I-III kw. 2017			I-III kw. 2018			Dynamika	
Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import
w USD							
167 941	166 385	1 556	193 830	196 823	-2 993	115,4	118,3
w EUR							
152 895	151 474	1 421	162 026	164 569	-2 543	106,0	108,6
w PLN							
654 556	648 416	6 140	686 615	697 438	-10 823	104,9	107,6

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

W efekcie wyhamowania eksportu w III kw. 2018 r. (wzrost o 3,3%), utrzymujący się 2 lata trend wyższej dynamiki eksportu niż PKB został odwrócony (vide wykres 2).

Wykres 2. Tempo wzrostu eksportu i PKB w okresie I kw. 2015 – III kw. 2018 (r/r)

Źródło: DAG MPiIT na podstawie danych GUS.*dane wstępne dla roku 2018, PKB niewyrównany sezonowo, ceny stałe średnioroczne roku poprzedniego.

Na liście 10 najważniejszych rynków eksportowych po trzech kwartałach 2018 r. w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego odnotowano następujące zmiany: Czechy i Wielka Brytania zamieniły się miejscami, podobnie jak USA i Szwecja. Jednocześnie w analizowanym okresie bieżącego roku, poza tą listą znalazła się Hiszpania, na której miejsce przesunęły się Węgry (vide tabela 5.).

Tabela 5. Lista 10 najważniejszych rynków eksportowych Polski po trzech kwartałach 2018 r.

	Kraj	Wartość w mln EUR	Dynamika r/r	Udział w %
1.	 Niemcy	45 324	108,1	28,0
2.	 Czechy	10 330	105,3	6,4
3.	 Wlk. Brytania	9 828	100,1	6,1
4.	 Francja	9 102	106,6	5,6
5.	 Włochy	7 482	98,4	4,6
6.	 Niderlandy	7 272	107,5	4,5
7.	 Rosja	4 940	107,2	3,0
8.	 USA	4 517	110,0	2,8
9.	 Szwecja	4 439	103,6	2,7
10.	 Węgry	4 351	106,7	2,7

Źródło: DAG MPiIT na podstawie danych GUS.

Z kolei na liście najważniejszych rynków importowych odnotowano tylko jedną zmianę, tj.: Niderlandy zamieniły się miejscem z Francją (vide tabela 6.).

Tabela 6. Lista 10 najważniejszych rynków importowych Polski po trzech kwartałach 2018 r.

	Kraj	Wartość w mln EUR	Dynamika r/r	Udział w %
1.	 Niemcy	37 203	105,8	22,6
2.	 Chiny	18 695	105,4	11,4
3.	 Rosja	11 925	125,6	7,2
4.	 Włochy	8 348	103,1	5,1
5.	 Niderlandy	6 194	106,9	3,8
6.	 Francja	6 135	104,7	3,7
7.	 Czechy	5 613	103,9	3,4
8.	 USA	4 875	111,9	3,0
9.	 Belgia	4 219	106,8	2,6
10.	 Wielka Brytania	3 953	110,7	2,4

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Na liście 5 rynków, z którymi notowaliśmy największą nadwyżkę obrotów, inaczej niż przed rokiem znalazła się Rumunia, z kolei zabrakło na niej Ukrainy, która po trzech kwartałach 2018 r. przesunęła się na pozycję 8. Z kolei żadnych zmian nie odnotowano na liście 5 krajów, z którymi notowaliśmy największe ujemne saldo obrotów.

Tabela 7. Lista krajów, w obrotach, z którymi Polska odnotowała największe dodatnie i najgłębsze ujemne saldo obrotów po trzech kwartałach 2018 r.

	Kraj	Wartość w mln EUR	Różnica r/r (w mln EUR)	Poprawa/pogorszenie
Największa nadwyżka				
1.	 Niemcy	8 122	1 335	↑
2.	 Wielka Brytania	5 875	-372	↓
3.	 Czechy	4 717	309	↑
4.	 Francja	2 967	285	↑
5.	 Rumunia	1 770	349	↑
Najgłębszy deficyt				
1.	 Chiny	-17 206	-945	↓
2.	 Rosja	-6 986	-2 100	↓
3.	 Republika Korei	-2 426	-347	↓
4.	 Japonia	-2 027	60	↑
5.	 Wietnam	-1 512	-401	↓

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Rosja i Chiny znalazły się jednocześnie w grupie krajów, z którymi w okresie styczeń-wrzesień 2018 r. notowaliśmy największe pogorszenie salda obrotów. Na kolejnych miejscach na tej liście znalazły się: Kazachstan, Turcja i Wietnam. Zostało to częściowo złagodzone w rezultacie poprawy salda m.in. z Niemcami (o 1,3 mld EUR), Rumunią (o 0,35 mld EUR), oraz Czechami i Indiami (po ok. 0,3 mld EUR).

III. Zmiany obrotów w przekroju geograficznym

Po trzech kwartałach 2018 r. eksport do krajów wysoko rozwiniętych pod względem gospodarczym rósł w tempie zbliżonym do średniego, tj. o 6,2% (do prawie 140,9 mld EUR). W podobnym tempie rósł import z tych rynków, tj. o 6% (do 108,9 mld EUR).

Tradycyjnie z krajami rozwiniętymi gospodarczo notujemy pokaźną nadwyżkę handlową, która po 9 miesiącach 2018 r. osiągnęła blisko 32 mld EUR, czyli poziom o 2,1 mld EUR wyższy niż przed rokiem.

W podobnym tempie, co obroty z krajami rozwiniętymi gospodarczo rosła wymiana z UE, tj. eksport zwiększył się o 6,3% (do 129,9 mld EUR), a import o 6,1% (do 97 mld EUR). Wśród krajów UE szybciej w omawianym okresie rosła wymiana z krajami strefy euro (eksport o 7,2%, import o 6,4%), niż z pozostałymi rynkami UE (eksport o 4,1%, import o 5%).

Wśród ważniejszych krajów UE szybko rosła nasza sprzedaż do:

- Niemiec – o 8,1%, w tym: *pojazdów oraz ich części i akcesoriów* (o 7,1%), *kotłów, maszyn i urządzeń mechanicznych oraz ich części* (o ponad 9%), *tworzyw sztucznych i artykułów z nich* (o blisko 13%) oraz *wyrobów z żeliwa i stali* (o 16,5%).
- Niderlandów – o 7,5%, w tym *maszyn i urządzeń mechanicznych oraz ich części i akcesoriów* (o prawie 22%), *paliw i olejów mineralnych* (o blisko 55%) oraz *pojazdów i ich części* (o ok. 15%).
- na Słowację – o 9,7%, w szczególności było to wynikiem dynamicznego wzrostu sprzedaży *pojazdów oraz ich części i akcesoriów* (o ok. 25%), *maszyn i urządzeń elektrycznych oraz ich części* (o ok. 16%), *tworzyw sztucznych i artykułów z nich* (o ok. 10%), mebli (o ok. 22%) oraz *żelaza, żeliwa i stali* (o ok. 15%).
- Belgii – o 13,5%,
- Rumunii – o blisko 17% oraz
- Austrii – o ok. 9,5%.

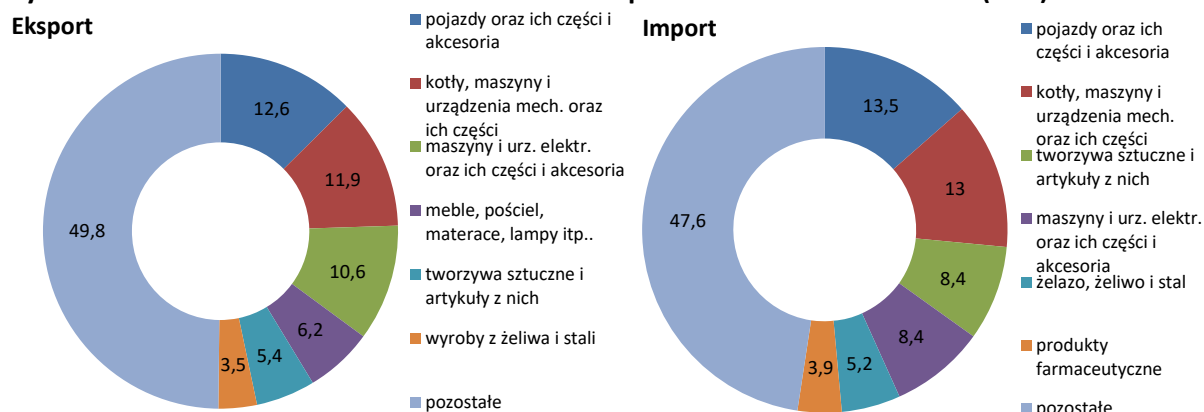
Te wysokie wzrosty zdołały z nawiązką skompensować spadki sprzedaży do Włoch (o 1,6%), Estonii (o ok. 9,5%) oraz Bułgarii (o 8,5%).

Niepewność związana z przyszłymi relacjami handlowymi UE z Wielką Brytanią przełożyła się na spowolnienie aktywności eksportowej naszych przedsiębiorców na tym rynku w 2018 r. Po trzech kwartałach 2018 r. w eksporcie do Wielkiej Brytanii notowano bowiem stagnację.

Nieznacznie wolniej niż eksport do UE, zwiększył się import z tej grupy państw, co zaowocowało dalszym zwiększeniem nadwyżki obrotów towarowych o blisko 2,1 mld EUR, do ok. 32,9 mld EUR. Poprawę salda notowano z 16. rynkami UE, w tym największą z: Niemcami (o 1,3 mld EUR), Rumunią (o 0,35 mld EUR), Czechami (o 0,31 mld EUR) oraz Francją (o 0,29 mld EUR).

Z drugiej strony najbardziej wśród tej grupy państw pogorszyło się saldo obrotów z Wielką Brytanią, Włochami (po 0,37 mld EUR) oraz Hiszpanią (o 0,23 mld EUR).

Wykres 3. Struktura towarowa obrotów Polski z UE po trzech kwartałach 2018 r. (w %)

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Wśród ważniejszych pozycji towarowych w eksporcie do UE szybki jego wzrost odnotowano w przypadku:

- *kotłów, maszyn i urządzeń mechanicznych oraz ich części* – o 7,5%,
- *tworzyw sztucznych i artykułów z nich* – o ok. 13%;
- *wyrobów z żeliwa i stali* – o ok. 11,5%;
- *paliw i olejów mineralnych* – o 15%,
- *żelaza, żeliwa i stali* – o ok. 14% oraz
- *drewna i wyrobów z drewna, węgla drzewnego* – o ok. 11%.

Wolniej niż przeciętnie rosła wymiana towarowa z pozostałymi krajami rozwiniętymi gospodarczo (poza UE), tj. eksport o 5,6%, do 10,9 mld EUR, a import o 5%, do 11,8 mld EUR. Na taki wynik wpływ miała wysoka baza odniesienia z analogicznego okresu roku poprzedniego, jak również spadki obrotów z kilkoma kluczowymi z tej grupy krajami, jak np. Kanadą czy Australią.

Z drugiej strony szczególnie cieszą nadal dynamicznie rosnące obroty z najważniejszym z tej grupy krajów, naszym partnerem handlowym, tj. Stanami Zjednoczonymi. Na ten rynek eksport w analizowanym okresie zwiększył się o 10%, do 4,5 mld EUR, a import o prawie 12%, do 4,9 mld EUR. Jednocześnie zaowocowało to zwiększeniem ich udziału w naszych obrotach, tj. w eksporcie do 2,8%, a w imporcie do 3%.

Szczególnie dynamicznie w analizowanym okresie na rynek amerykański rosła sprzedaż wyrobów elektromaszynowych, tj. *kotłów, maszyn i urządzeń mechanicznych oraz ich części* (o blisko 20%), *maszyn i urządzeń elektrycznych oraz ich części i akcesoriów* (o 11%), *przysiędów i aparatury optycznej, fotograficznej, kinematograficznej, pomiarowej, medycznej itp. i ich części i akcesoriów* (o ponad 50%) oraz *statków powietrznych, kosmicznych i ich części* (o 18,5%).

Wśród tej grupy krajów dynamicznie rosły także obroty z:

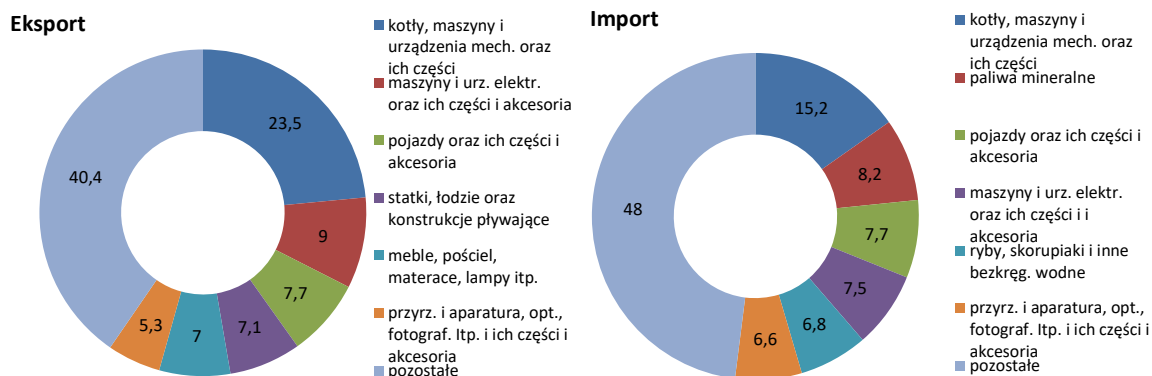
- Norwegią (eksport zwiększył się o blisko 12%, import o ok. 10%),
- RPA (eksport o ponad 9%, import o ok. 11,5%) oraz
- Izraelem (eksport o 7%, import o blisko 8%).

Korzystnie także w omawianym okresie kształtowały się obroty z Japonią, na rynek której eksport zwiększył się o 9%, co przy nieznacznym spadku importu (o 1,1%) przełożyło się na niewielką, ale zawsze, redukcję ujemnego salda obrotów towarowych (do 2 mld EUR).

Z drugiej strony niekorzystny trend utrzymał się w eksporcie do Kanady. Podobnie jak w 2017 r., eksport na ten rynek notował spadek – o 1,3% po trzech kwartałach 2018 r. Spadek także notowano po stronie importu z tego rynku (o ok. 34%), z tym, że odnosimy go do bardzo wysokiej bazy odniesienia (w całym 2017 r. przywóz bowiem zwiększył się o ponad 80%).

Spadek wywozu notowano także m.in. do Szwajcarii (o 0,8%) oraz Australii (o ok. 15%).

Wykres 4. Struktura towarowa obrotów Polski z pozaunijnymi krajami rozwiniętymi po trzech kwartałach 2018 r. (w %)

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Do całej grupy pozaunijnych krajów rozwiniętych szczególnie dynamicznie w okresie pierwszych dziewięciu miesięcy 2018 r. rosła sprzedaż następujących towarów:

- *kotłów, maszyn i urządzeń mechanicznych oraz ich części* – o blisko 15%;
- *maszyn i urządzeń elektrycznych oraz ich części i akcesoriów* – o ok. 12%;
- *statków, łodzi oraz konstrukcji pływających* – o 23% oraz
- *przysp. i aparatury, optycznej, fotograficznej, kinematograficznej itp. i ich części i akcesoriów* – o 40%.

Z drugiej natomiast strony wśród ważniejszych towarów wywożonych do tej grupy krajów, spadki notowano w przypadku eksportu: *pojazdów oraz ich części i akcesoriów* (o 12%), *wyrobów z żeliwa i stali* (o 4,2%), *statków powietrznych, kosmicznych i ich części* (o ok. 17,5%).

Znacząca dysproporcja między tempem wzrostu eksportu i importu została utrzymana w obrotach z krajami **słabiej rozwiniętymi i rozwijającymi się**. Po trzech kwartałach 2018 r. eksport na te rynki zwiększył się o 4,3% (do blisko 21,2 mld EUR), czyli o ok. 10 pkt. proc. wolniej niż import, który jednocześnie w ujęciu nominalnym był wyraźnie wyższy (55,7 mld EUR). W rezultacie w okresie trzech kwartałów 2018 r. deficyt w obrotach towarami z tą grupą rynków zwiększył się o blisko 6,1 mld EUR, do ok. 35 mld EUR.

Szczególnie duże wyprzedzenie importowe względem eksportu widoczne jest w obrotach z krajami **WNP**. Po trzech kwartałach br. eksport do tej grupy państw zwiększył się o 5,9% (do 9,9 mld EUR), a import aż o ok. 30% (do 16,1 mld EUR).

Konsekwencją silnego wzrostu importu z WNP było z jednej strony zwiększenie ich znaczenia w naszym łącznym przywozie z zagranicy – o 1,7 pkt. proc., do 9,8%, z drugiej zaś pogłębienie deficytu obrotów aż o 3 mld EUR, do 6,1 mld EUR.

Pogorszenie stanu zrównowżenia z krajami WNP wynikało w głównej mierze z dynamicznego wzrostu importu z Rosji (o ok. 26%, do 11,9 mld EUR), co nawet przy ponad 7-proc. wzroście eksportu

(do 4,9 mld EUR) przełożyło się na wyraźne zwiększenie deficytu (o 2,1 mld EUR, do blisko 7 mld EUR). Z Rosji szybko w omawianym okresie rósł przywóz: *paliw i olejów mineralnych* – o blisko 30% (do 7,8 mld EUR, co stanowiło 66% całkowitego importu z Rosji) oraz *żelaza, żeliwa i stali* ponad 2-krotnie (do prawie 0,6 mld EUR, 4,8% udziału).

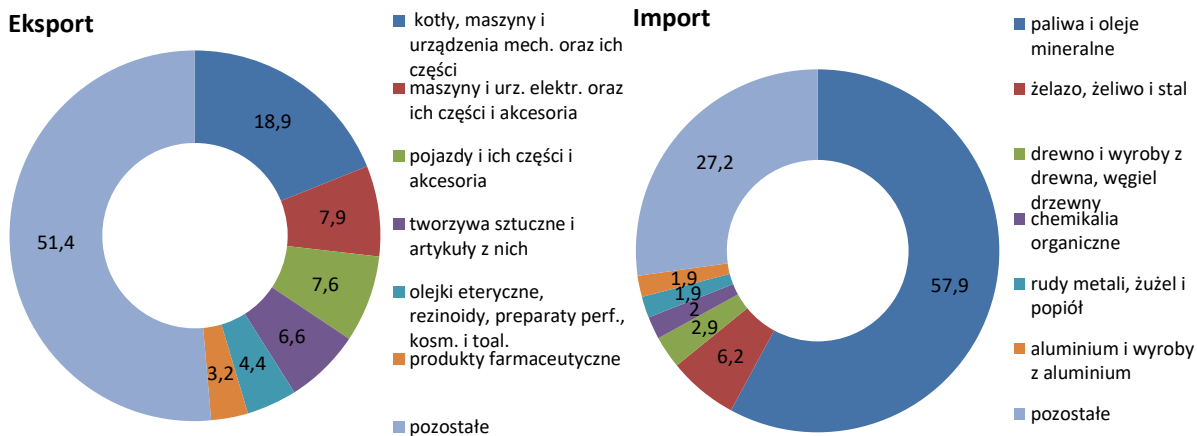
Warto tutaj również odnotować, że wysoki wzrost importu *paliw i olejów mineralnych* nie jest konsekwencją wyłącznie wysokiego wzrostu cen ropy w 2018 r., ale także rzeczywistym wzrostem przywozu tych produktów. Świadczą o tym dane obrazujące import ropy w ujęciu tonażowym. W okresie trzech kwartałów 2018 r. import paliw mineralnych z Rosji wyniósł 26,5 mln ton wobec 22,1 mln ton przed rokiem (wzrost o 20% r/r).

Z kolei gwałtowny wzrost importu *żelaza, żeliwa i stali* z Rosji w dużej mierze był efektem przekierowania handlu w rezultacie restrykcji nałożonych przez USA. Spowodowało to większy napływ tych towarów do Polski. O ile w 2017 r. Polska plasowała się na 19. miejscu na liście najważniejszych rynków eksportowych dla rosyjskiego *żelaza, żeliwa i stali* z udziałem 1,4%, to po 8 miesiącach 2018 r.¹ przesunęła się na pozycję 11., z udziałem 2,6%.

W/w towary (z naciskiem na paliwa), w głównej mierze odpowiadały za pogłębienie ujemnego salda wymiany z Rosją. Deficyt w pozycji *paliwa i oleje mineralne* wzrósł o 1,7 mld EUR, do 7,8 mld EUR, a w pozycji *żelazo, żeliwo i stal* o 0,33 mld EUR, do 0,53 mld EUR.

Jednocześnie tak jak wskazano w poprzednim rozdziale po trzech kwartałach 2018 r. Rosja uplasowała się na pierwszym miejscu wśród krajów, z którymi nastąpiło największe pogorszenie stanu zrównoważenia obrotów.

Wykres 5. Struktura towarowa polskich obrotów z WNP po trzech kwartałach 2018 r. (w %)

Źródło: DAG MPiIT na podstawie danych GUS.

Wśród krajów WNP, dynamiczny wzrost importu, a co za tym idzie pogorszenie stanu zrównoważenia obrotów odnotowano ze wszystkim ważniejszymi rynkami z tej grupy, tj.:

- Ukrainą, z której import zwiększył się o ok. 21%, co przy 4,3-proc. wzroście eksportu przełożyło się na redukcję nadwyżki o blisko 0,2 mld EUR, do ok. 1,4 mld EUR.
- Białorusią, z której przywóz wzrósł o ok. 25%, a eksport o ok. 5%, co przełożyło się na zmniejszenie nadwyżki o ok. 130 mln EUR, do ok. 145 mln EUR.
- Kazachstanem, w obrotach z którym w wyniku ponad 2-krotnego zwiększenia importu oraz spadku eksportu o ok. 9%, deficyt obrotów pogłębił się o 0,65 mld EUR, do prawie 0,9 mld EUR.

¹ Aktualnie dostępne dane obejmują okres I-VIII 2018 r., dane ITC.

Analogicznie jak w roku 2017, niekorzystnie w 2018 r. kształtował się eksport do pozostałych krajów słabiej rozwiniętych (poza WNP). Po trzech kwartałach 2018 r. zwiększył się on zaledwie o 2,8% (do niespełna 11,3 mld EUR), czyli ponad 3-krotnie wolniej niż import z tych rynków (o ponad 9%, do prawie 39,7 mld EUR), co jednocześnie przełożyło się na pogłębienie deficytu o 3 mld EUR, do ok. 28,4 mld EUR.

Pogorszenie stanu zrównoważenia obrotów odnotowano z większością ważniejszych w tej grupie partnerów handlowych Polski, w tym z:

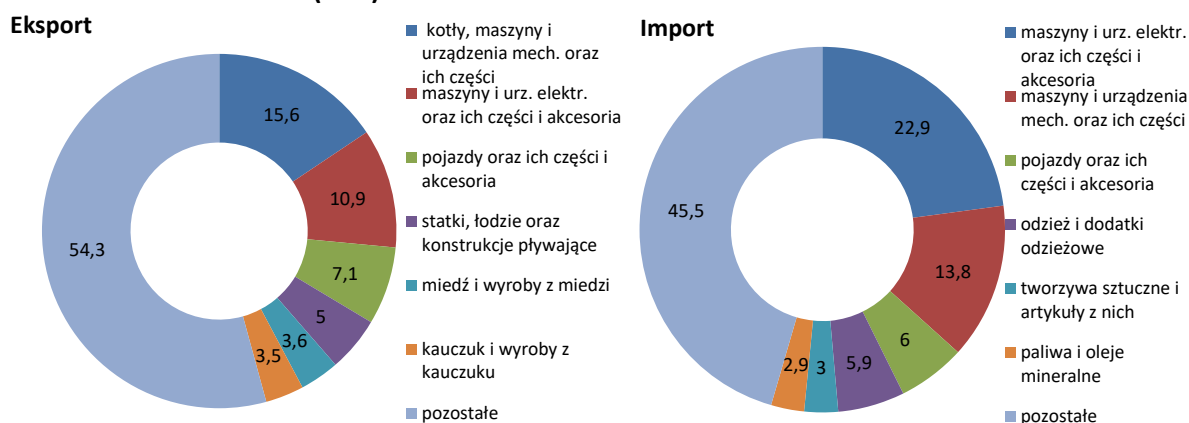
- Turcją, gdzie w wyniku ok. 3,5-proc. spadku eksportu, przy jednoczesnym dynamicznym wzroście importu (o ok. 19%), ujemne saldo pogłębiło się o ponad 0,5 mld EUR, do ok. 0,73 mld EUR.
- Chinami, z którymi w eksporcie odnotowano niemalże stagnację (wzrost o 0,8%), a po stronie i tak niewspółmiernie wyższego importu nastąpił wzrost o ok. 5,5%, co przełożyło się na zwiększenie deficytu o 0,94 mld EUR, do 17,2 mld EUR. Tym samym w okresie styczeń-wrzesień 2018 r. Chiny uplasowały się na 1. miejscu na liście krajów, z którymi notowaliśmy największe ujemne saldo obrotów, oraz na 2. wśród rynków, z którymi nastąpiło największe pogorszenie stanu zrównoważenia. W analizowanym okresie szczególnie pogłębiło się ujemne saldo w wymianie *kotłami, maszynami i urządzeniami mechanicznymi oraz i ich częściami* – o ponad 0,2 mld EUR, do prawie 3,4 mld EUR. Taki głęboki deficyt w tej pozycji wynika z pokaźnego importu tych produktów – aż 3,6 mld EUR po trzech kwartałach 2018 r. (stanowiło to ok. 19,5% udziału w całkowitym przywozie). Na kolejnych miejscach pod względem pogorszenia stanu zrównoważenia obrotów znalazły się: *przyrządy i aparatura, optyczna, fotograficzna, kinematograficzna, pomiarowa itp.* (o ok. 90 mln EUR, do ok. 470 mln EUR), *żeliwo, żelazo i stal* (o 85 mln EUR, do ok. 430 mln EUR), *zabawki, gry i artykuły sportowe* (o 77 mln EUR, do ok. 0,95 mld EUR) oraz *odzież i dodatki odzieżowe* (o 78 mln EUR, do 1,4 mld EUR).
- Arabią Saudyjską, na rynek której w eksporcie wprawdzie notowano dynamiczny wzrost (o 19%), z tym, że tempo wzrostu importu było zdecydowanie wyższe (o 39%), co spowodowało pogłębienie deficytu o ok. 120 mln EUR, do 195 mln EUR.
- Republiką Korei, gdzie notowano blisko 3-proc. wzrost eksportu oraz prawie 15-proc. wzrost niewspółmiernie wyższego importu, co przełożyło się na pogłębienie ujemnego salda o 0,35 mld EUR, do 2,4 mld EUR.
- Brazylią, gdzie w wyniku znacznie szybszego zwiększenia importu (o 42%), niż eksportu (o ok. 16%), ujemne saldo pogłębiło się o ok. 280 mln EUR, do ok. 770 mln EUR.
- Wietnamem, na rynek który eksport zwiększył się o ok. 20%, import o ok. 34%, a deficyt pogłębił się o ok. 0,4 mld EUR, do 1,5 mld EUR.

Z drugiej strony wśród ważniejszych z tej grupy krajów pozytywne zmiany odnotowano w przypadku obrotów z Indiami. Eksport na ten rynek zwiększył się o 8%, podczas gdy import spadł o ok. 16%, w rezultacie czego ujemne saldo zostało zredukowane o 290 mln EUR, do ok. 850 mln EUR.

Wyniki wymiany towarowej z krajami słabiej rozwiniętymi spoza WNP przełożyły się na zmniejszenie ich udziału w całkowitej sprzedaży z Polski o 0,2 pkt. proc., do 7% oraz na nieznaczne zwiększenie ich znaczenia w imporcie, do 24,1%.

W ujęciu przedmiotowym największe pogłębienie deficytu z krajami słabiej rozwiniętymi spoza WNP notowano w obrotach: *pojazdami oraz ich częściami i akcesoriami* (o ok. 0,6 mld EUR, do 1,6 mld EUR), *maszynami i urządzeniami elektrycznymi i ich częściami* (o blisko 0,5 mld EUR, do 7,8 mld EUR) *odzieżą i dodatkami z odzieży* (o ok. 0,45 mld EUR, do prawie 3,9 mld EUR) oraz *maszynami i urządzeniami mechanicznymi oraz ich częściami* (o ok. 0,42 mld EUR, do 3,7 mld EUR).

Wykres 6. Struktura towarowa polskich obrotów z rynkami słabiej rozwiniętymi spoza WNP po trzech kwartałach 2018 r. (w %)

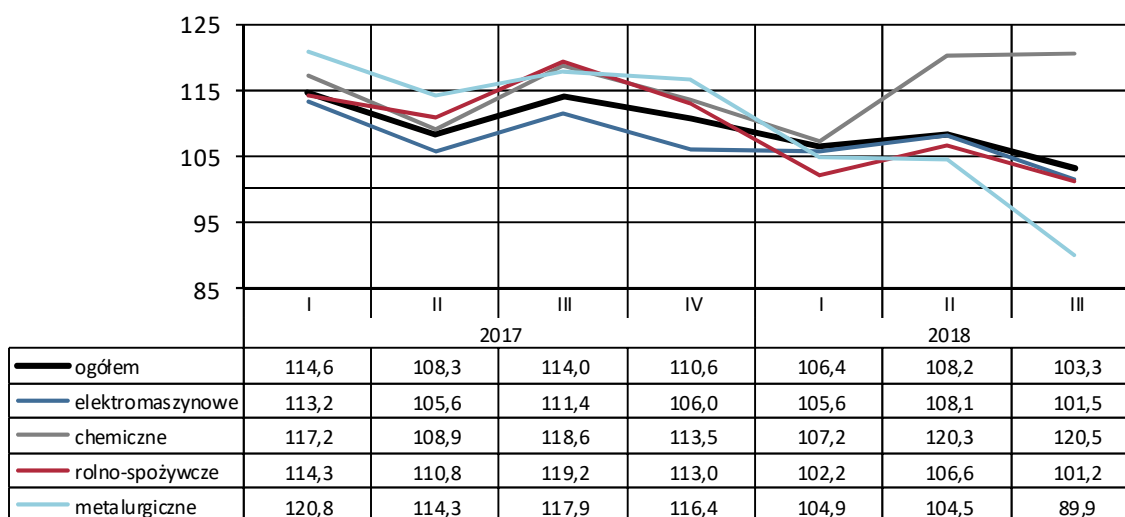
Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

IV. Zmiany obrotów w przekroju towarowym

W okresie styczeń-wrzesień 2018 r. roku spośród głównych grup towarowych szybszy niż przeciętnie wzrost eksportu (r/r) odnotowano w przypadku:

- produktów mineralnych – o 15,7%, do ok. 4,6 mld EUR;
- wyrobów przemysłu lekkiego – o 10,8%, do ponad 7,5 mld EUR;
- wyrobów przemysłu drzewno-papierniczego – o 9,3%, do 8,2 mld EUR oraz
- wyrobów metalurgicznych – o 9%, do ok. 16,6 mld EUR.

Wykres 7. Dynamika eksportu w głównych grupach towarowych w okresie I kw. 2017 – III kw. 2018 (analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100).

Źródło: DAG MPiT na podstawie wstępnych danych GUS.

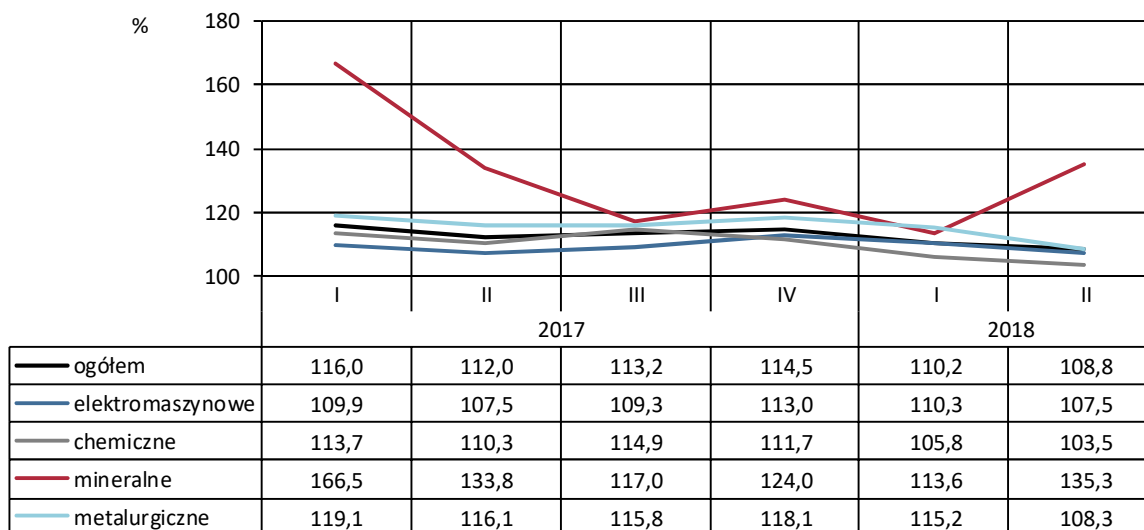
Tradycyjnie już największy udział w polskiej wymianie towarowej z zagranicą, zarówno po stronie eksportu, jak i importu miały **wyroby przemysłu elektromaszynowego**, które po dziewięciu miesiącach 2018 r. stanowiły 39,6% polskiego wywozu ogółem oraz 37,3% przywozu. Eksport tej grupy towarów wzrósł o 5,6%, do ok. 64,2 mld EUR, zaś wśród głównych pozycji najszybszy wzrost sprzedaży odnotowano w przypadku *maszyn i urządzeń mechanicznych* – o 8,7% (do ponad 21,7 mld EUR). Sprzedaż *pojazdów oraz ich części i akcesoriów* wzrosła o 2,8%, do 18,8 mld EUR, a *maszyn*

i urządzeń elektrycznych oraz ich części o 3,1%, do ponad 16,8 mld EUR. Przełożyło się na wolniejszy niż przeciętnie wzrost eksportu całej tej grupy towarów. Spośród głównych partnerów handlowych, gdzie wartość eksportu przekroczyła 1 mld EUR, najszybciej sprzedaż wzrosła do/n: Rosji (o 22,3%), Norwegii (o 21,8%), Słowacji (o 20,9%) oraz USA (19,8%), zaś spadła do Turcji (o 13,4%) i Włoch (o 8,9%). Z kolei import wyrobów tego przemysłu wzrósł o 8,1%, do ok. 61,4 mld EUR. Wyniki te przełożyły się na zmniejszenie nadwyżki w obrotach tą grupą towarów o 1,2 mld EUR, do ok. 2,8 mld EUR.

W analizowanym okresie na drugim miejscu pod względem wielkości obrotów znalazły się **wyroby przemysłu chemicznego** (ponad 51 mld EUR). Stanowiły one odpowiednio 14% polskiego wywozu ogółem i 17,2% przywozu. Po dziewięciu miesiącach 2018 r. eksport tej grupy towarów wzrósł o 3,3%, do ok. 22,9 mld EUR, a import o 2,7%, do ok. 28,3 mld EUR. Wpłynęło to na nieznaczne zwiększenie deficytu w obrotach tymi wyrobami, który wyniósł ok. 5,4 mld EUR.

Kolejną istotną grupą w polskiej wymianie towarowej w okresie styczeń-wrzesień 2018 r. były **artykuły rolno-spożywcze**, stanowiące 13,2% polskiej sprzedaży i 8,8% całkowitego przywozu. Eksport artykułów rolno-spożywczych wzrósł o 5%, do ok. 21,4 mld EUR, a import o 1,9%, do ok. 14,5 mld EUR. Odnotowane szybsze tempo wzrostu eksportu niż importu wpłynęło na zwiększenie nadwyżki w obrotach tymi towarami o ok. 0,7 mld EUR, do ponad 6,9 mld EUR. Największe dodatnie saldo zostało wygenerowane w handlu *mięsem i podrobami jadalnymi* (ok. 2,5 mld EUR), *tytoniem i przetworzonymi namiastkami tytoniu* (ponad 1,9 mld EUR), *przetworami ze zbóż, mąki, skrobi lub mleka itp.* (ok. 1,1 mld EUR), a także *przetworami z mięsa, ryb, skorupiaków itd. oraz produktami mleczarskimi, jajami, miodem itp.* (po ponad 1 mld EUR).

Wykres 8. Dynamika importu w głównych grupach towarowych w okresie I kw. 2017 – III kw. 2018 (analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100).

Źródło: DAG MPiT na podstawie wstępnych danych GUS.

W ujęciu geograficznym w okresie styczeń-wrzesień 2018 r. najszybszy wzrost eksportu towarów rolno-spożywczych spośród naszych głównych partnerów handlowych, gdzie wartość eksportu przekroczyła 0,5 mld EUR, wzrosła do: Rumunii (o 14,1%), Belgii (o 13,7%), Niderlandów (o 11,7%), Węgier (o 9,4%) oraz Niemiec (o 8,6%), zaś spośród słabiej dotychczas wykorzystywanych i rozpoznanych rynków: Turcji czy Egiptu. Powyższe wyniki w pewien sposób skompensowały spadek wywozu produktów żywnościowych na rynek amerykański (o 5,3%), litewski (o 1,2%) oraz duński (o 1%).

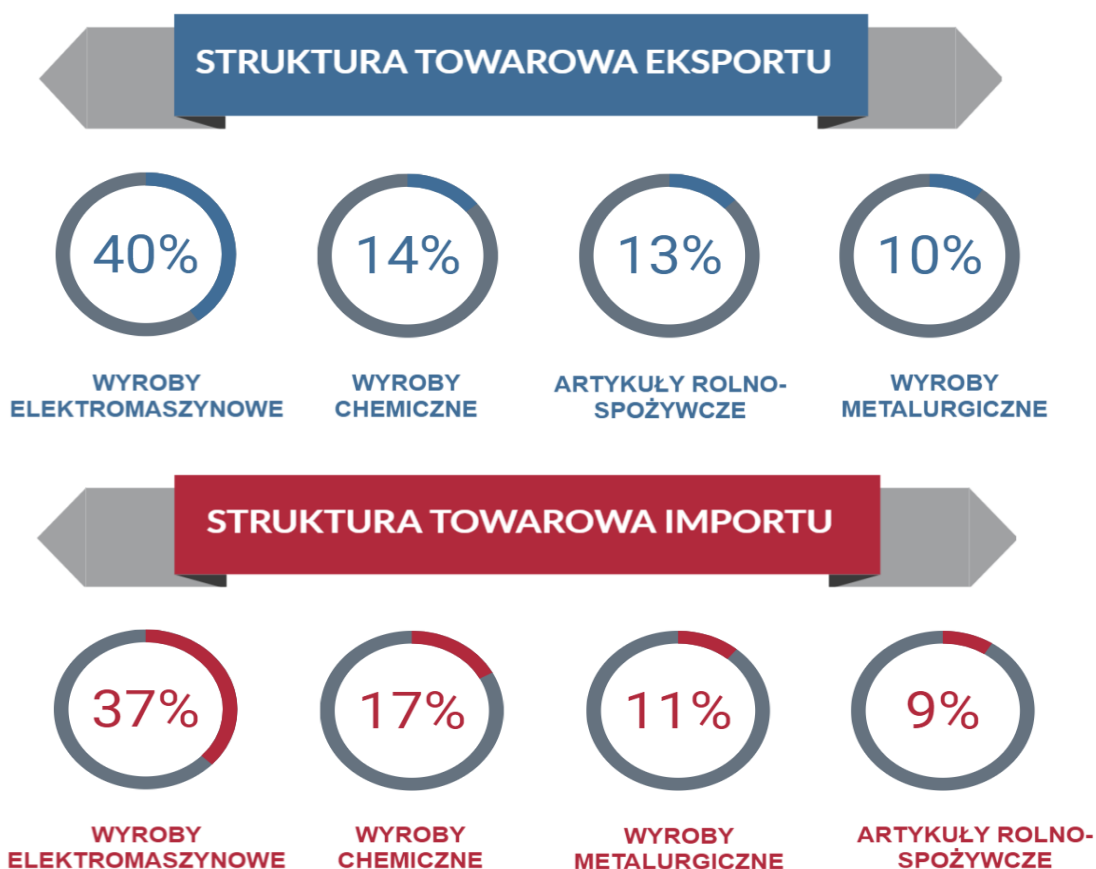
Szybsze niż przeciętne tempo wzrostu eksportu odnotowano w następujących głównych pozycjach:

- pozostałości i odpadów przemysłu spożywczego (o 17,9%, do ok. 0,9 mld EUR);
- tytoniu i przetworzonych zamiastek tytoniu (o 12,8%, do ok. 2,5 mld EUR);
- ryba, skorupiaków, mięczaków itp. (o 13,6%, do ok. 1,8 mld EUR);
- napoje bezalkoholowych, alkoholowych i octu (o 8,7%, do 0,7 mld EUR) oraz
- mięsa i podrobów jadalnych (o 8,3%, do ok. 3,7 mld EUR).

W tym czasie po stronie importu najszybciej rósł przywóz przetworów z warzyw i owoców (o 12,4%, do ok. 0,6 mld EUR), nasion i owoców oleistych itp. (o 12,4%, do ok. 0,6 mld EUR) oraz pozostałości i odpadów przemysłu spożywczego (o 10,1%, do ok. 1,4 mld EUR).

W handlu produktami mineralnymi nastąpił gwałtowny wzrost obrotów, tj. o 15,7% w ich wywozie oraz o 29,1% w przywozie, zaś ich wartość wyniosła odpowiednio ok. 4,6 mld EUR i ponad 15,1 mld EUR. Zwiększenie obrotów handlowych był rezultatem wzrostu cen w pozycjach obejmujących paliwa mineralne, oleje mineralne i produkty ich destylacji, itp., gdzie import wzrósł o 33,2%, do ok. 13,9 mld EUR i stanowił jednocześnie blisko 7% polskiego przywozu ogółem. W wyniku tych tendencji odnotowano pogłębienie deficytu w porównaniu do analogicznego okresu ub.r. o ponad 2,8 mld EUR, do poziomu ok. 10,5 mld EUR.

Rys. 1 Struktura przedmiotowa polskich obrotów w okresie I-IX 2018 (udział w %).

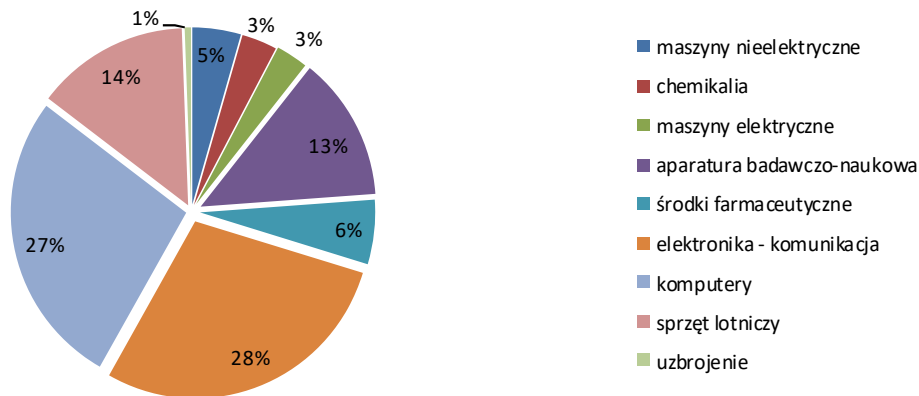
Źródło: DAG MPiT na podstawie wstępnych danych GUS.

Po dziewięciu miesiącach 2018 roku towary wysokiej techniki² odpowiadały za 8,3% całkowitego polskiego eksportu, z kolei w całkowitym imporcie za 11,5%. Wartość wywozu towarów wysoko

² Obowiązująca zatwierdzona przez Eurostat klasyfikacja wyrobów wysokiej techniki w handlu zagranicznym to klasyfikacja według SITC Rev. 4 (www.ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/An-nexes/htecesmsan5.pdf).

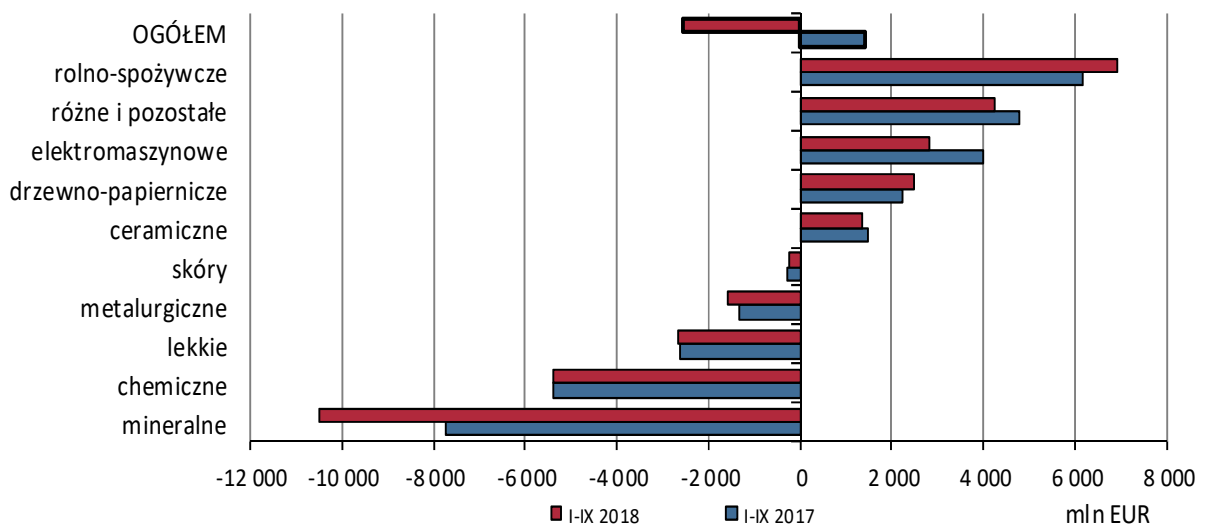
przetworzonych wyniosła ok. 13,4 mld EUR i była wyższa o 2,2% wobec poziomu sprzed roku. Głównymi polskimi odbiorcami tej grupy towarów były Niemcy (25% udziału), USA (10,5%), Wielka Brytania (7,5%), Niderlandy (7,1%), oraz Francja (5,8%). Import towarów wysokiej techniki do Polski wyniósł ok. 18,9 mld EUR i był wyższy o 4,6% niż przed rokiem. Najwięcej towarów pochodziło z Chin (25,9%), Niemiec (14,4%), USA (8,8%), Niderlandów (5,6%) oraz Republiki Korei (3,9%).

Wykres 9. Struktura polskiego eksportu towarów high-tech po dziewięciu miesiącach 2018 r.

Źródło: DAG MPiT na podstawie wstępnych danych GUS.

Wykres 10. Saldo obrotów w przekroju towarowym po dziewięciu miesiącach 2018 r. (na tle analogicznego okresu roku poprzedniego)

Źródło: DAG MPiT na podstawie wstępnych danych GUS.

Syntetyczną prezentację zmian struktury przedmiotowej obrotów po dziewięciu miesiącach 2018 r. na tle analogicznego okresu roku poprzedniego oraz ich wpływ na zmianę salda przedstawiono w załączniku nr 2.

V. Prognoza obrotów towarowych na rok 2018

W ostatnim okresie międzynarodowe ośrodki analityczne koncentrują się na rosnących zagrożeniach dla światowego wzrostu gospodarczego. Wśród nich najczęściej wymienia się zwiększający się protekcyjizm, wojny handlowe, turbulencje na rynkach finansowych oraz zacieśnianie warunków finansowania na poziomie globalnym. Wyrazem tych obaw są m.in. korekty *in minus* globalnego PKB oraz handlu oraz pogorszenie wskaźników PMI dla wielu gospodarek.

W listopadzie OECD, a wcześniej w październiku MFW obniżyły projekcje tempa wzrostu światowego PKB do 3,7% wobec odpowiednio: 3,8% w maju (OECD) oraz 3,9% w kwietniu (MFW). Ekspertki z obu organizacji podkreślają, że jest to rezultatem wyhamowania handlu i inwestycji w wyniku nasilonych konfliktów handlowych na świecie i podwyższonej niepewności, co do przyszłości polityki handlowej. Globalny wzrost PKB jest silny, ale osiągnął szczytowy punkt. Dodatkowo MFW wskazuje na zagrożenia wynikające ze wzrostu stóp procentowych na świecie, które negatywnie wpływają na sytuację krajów wschodzących.

Podwyższenie niepewności w obszarze globalnych obrotów znalazło swój wyraz w znaczących korektach *in minus* jego wzrostu na rok bieżący. O ile w kwietniu 2018 r., MFW szacował wzrost globalnego handlu towarów i usług o 5,1% (w ujęciu realnym), w lipcu o 4,8%, to w październiku te szacunki zostały obniżone do 4,2%. Jednocześnie oznaczać to będzie spowolnienie o 1 pkt. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Natomiast wrześniowe projekcje Światowej Organizacji Handlu wskazują, że wolumen światowego handlu wyłącznie towarami wzrośnie w roku bieżącym o 3,9%, czyli o 0,5 pkt. proc. wolniej niż szacowano jeszcze w kwietniu. Jeśli prognozy te się sprawdzą będzie to o 0,8 pkt. proc. wolniejszy wzrost niż w roku 2017 r., a zadecyduje o tym wyraźne spowolnienie obrotów krajów słabiej rozwiniętych³.

Warto jednak tutaj podkreślić, że pomimo w/w rewizji w dół światowego tempa wzrostu handlu, szacowany na 2018 r. jego wzrost jest wciąż relatywnie wysoki. A taki wynik będzie możliwy do osiągnięcia głównie w rezultacie utrzymującego się silnego popytu światowego.

Z punktu widzenia Polski tradycyjnie najważniejsze przełożenie na wyniki obrotów będzie miała koniunktura w strefie euro. Ta niestety od kilku miesięcy słabnie o czym świadczą m.in. gorsze wyniki PKB za III kwartał br., rewizje w dół szacunków wzrostu gospodarczego na cały rok oraz pogarszające się wyniki indeksu PMI. Osłabienie nastrojów ma szeroki geograficznie zakres, obejmuje zarówno największe gospodarki Eurolandu (Niemcy i Francję) jak i pozostałe kraje.

Według najnowszych projekcji OECD kraje strefy euro wzrosną w bieżącym roku o 1,9%, czyli o 0,3 pkt. proc. wolniej niż szacowano w maju. Z kolei MFW prognozuje, że będzie to wzrost rzędu 2% wobec 2,4% szacowanych w kwietniu. Gorsze wyniki krajów unijnych odzwierciedlają niekorzystne otoczenie zewnętrzne oraz rosnące ceny ropy naftowej. Prognozy Komisji Europejskiej także potwierdzają osłabienie koniunktury eurolandu. Wg analityków KE w bieżącym roku kraje strefy euro wzrosną o 2,1%, co będzie słabszym wynikiem o 0,3 pkt. proc. w stosunku do roku 2017 r. oraz o 0,2 pkt. proc. w porównaniu z projekcjami wiosennymi. Jednocześnie analitycy z KE szacują, że popyt wewnętrzny nadal będzie miał największy wkład we wzrost PKB, co więcej w ujęciu r/r ma on nieznacząco przyspieszyć do 1,8% w 2018 r. Nie mniej jednak nie przełoży się to na pobudzenie importu krajów strefy euro, który według ekonomistów Komisji Europejskiej ma spowolnić o 0,9 pkt. proc. (r/r), do 3% w 2018 r.

³ Dla krajów słabiej rozwiniętych, WTO na rok 2018 r. prognozuje wzrost eksportu o 4,6% oraz importu o 4,8% (w ujęciu realnym), czyli odpowiednio o 0,7 pkt. proc. i aż o 3,3 pkt. proc. wolniejszy niż przed rokiem. Z drugiej strony nieznaczne przyspieszenie wymiany w ujęciu r/r eksperci z WTO szacują dla krajów rozwiniętych gospodarczo (o 0,1 pkt. proc., do 3,5% w eksporcie oraz o 0,2 pkt. proc., do 3,2% w imporcie), z tym, że ma to być wolniejszy wzrost niż szacowano jeszcze kilka miesięcy temu (w kwietniu przewidywano wzrost eksportu o 3,8%, a importu o 4,1%).

Ze względu na silne powiązania gospodarcze, szczególnie niepokojące dla naszych przedsiębiorstw są sygnały o wyhamowaniu gospodarki niemieckiej. Poza wskazanymi już czynnikami wpływ na to miały także problemy w sektorze motoryzacyjnym. Branża musiała bowiem ograniczyć produkcję i sprzedaż z powodu wejścia w życie nowych przepisów dotyczących norm spalania i emisji szkodliwych substancji w spalinach. Biorąc pod uwagę, że w Niemczech branża motoryzacyjna ma stosunkowo duży wpływ na całą gospodarkę miało to szerokie negatywne konsekwencje na tempo wzrostu ich PKB. Choć niektórzy ekonomiści są zdania, że to były jedynie przejściowe problemy i IV kw. nastąpi znaczące odbicie, perspektywy gospodarcze dla Niemiec uległy znacznemu pogorszeniu w ostatnich miesiącach. W listopadzie OECD, a wcześniej w październiku MFW, obniżyły projekcje tempa wzrostu PKB dla Niemiec do odpowiednio 1,6% (wobec 2,1% szacowanych w maju) oraz 1,9% (wobec 2,5% w maju). Z kolei Komisja Europejska, która jeszcze wiosną spodziewała się wzrostu PKB dla Niemiec o 2,3%, obecnie szacuje, że będzie to 1,7% (o 0,5 pkt. proc. wolniejszy niż przed rokiem), w tym zaledwie o 1,5% w IV kw. (r/r). Szczególnie w dół zrewidowano szacunki niemieckiego handlu, co może być dotkliwie dla naszych firm. Obecnie Komisja Europejska przewiduje, że w 2018 r., niemiecki eksport (towarów i usług w ujęciu realnym) zwiększy się o 2,8%, tj. ponad 2-krotnie wolniej niż szacowano wiosną, a import o 3,3%, czyli wolniej o 1,8-krotnie.

Warto zaznaczyć, że pomimo wyżej wskazanych sygnałów o pogarszającym się otoczeniu zewnętrznym naszej gospodarki, ta wciąż dynamicznie się rozwija. Znalazło to swój wyraz we względnie wysokiej dynamice naszych obrotów za trzy kwartały br. oraz dokonanych w ostatnim okresie rewizjach w górę prognoz PKB dla Polski. MFW szacuje, że nasza gospodarka w 2018 r. wzrośnie o 4,4% (wobec 4,1% szacowanych poprzednio), a Bank Światowy, że o 4,7% (wobec 4,2% prognozowanych w kwietniu). Z kolei analitycy Komisji Europejskiej spodziewają się w Polsce w 2018 r. wzrostu o 4,8%, podczas gdy we wcześniejszych projekcjach wskazywali, że będzie to 4,3%. Największy wzrost gospodarczy dla Polski prognozują eksperci OECD tj. o 5,2% wobec szacowanego 4,6% w maju br. Wraz z Irlandią, Polska jest jedynym krajem organizacji, w którym przewidywany wzrost PKB przekroczy w 2018 r. 5%.

W bieżącym roku ten solidny wzrost naszej gospodarki nadal będzie rezultatem silnej konsumpcji prywatnej (wspieranej dobrze prosperującym rynkiem pracy i rosnącymi transferami socjalnymi). W IV kwartale spodziewamy się jej stabilnego wzrostu, co podobnie jak **w poprzednich miesiącach, będzie napędzać nasz import.**

Co więcej pod koniec 2018 r. import będzie wyraźnie wspierany inwestycjami, które według naszych szacunków przyspieszą w IV kwartale br.

Z drugiej strony według naszej opinii pod koniec bieżącego roku, na dynamikę naszego importu, mniej niż w poprzednich kwartałach, oddziaływać będą ceny ropy, które w ostatnim okresie spadają. Niemniej jednak w skali całego roku ten czynnik działa typowo proimportowo, bowiem zgodnie z szacunkami MFW średnioroczna cena ropy ukształtuje się w bieżącym roku na poziomie 69,4 USD za baryłkę, czyli będzie o ponad 30% wyższa niż przed rokiem.

W rezultacie występujących powyższej przedstawionych czynników, w tym głównie utrzymującego się silnego popytu konsumpcyjnego i ożywienia w inwestycjach, co zaowocowało wyraźną korektą perspektyw wzrostu naszej gospodarki w roku bieżącym zasadna wydaje się także korekta w górę oczekiwań dot. dynamiki polskiego importu.

Jednocześnie podtrzymujemy nasze szacunki dot. wolniejszej dynamiki eksportu w 2018 r. bowiem zgodnie z naszymi wcześniejszymi założeniami aktywność naszych głównych partnerów handlowych wyhamowuje, podobnie jak światowy handel. Z tym, że biorąc pod uwagę: 1) relatywnie dobrą kondycję naszych eksporterów nawet w warunkach pogarszającego się otoczenia zewnętrznego, 2) spodziewany wysoki wzrost naszej gospodarki w IV kw. oraz 3) bardzo dobre wyniki naszej produkcji

na początku IV kwartału (według wstępnych danych GUS, produkcja sprzedana przemysłu w październiku 2018 roku była o 7,4% wyższa w ujęciu r/r) można oczekiwać, że dynamika eksportu w skali roku nieznacznie przewyższy zakładane na cały rok 6%.

Tym samym, oczekujemy, że w roku 2018:

- eksport towarów wzrośnie o ok. 6,2% (do ok. 219,5 mld EUR),
- import towarów wzrośnie o ok. 8,7% (do ok. 224,0 mld EUR),
- deficyt obrotów towarami wyniesie 4,5 mld EUR.

Załącznik 1. Zmiany struktury geograficznej obrotów towarowych Polski po trzech kwartałach 2018 r. i ich wpływ na saldo wymiany.

Grupy krajów / kraje		I-IX 2017			I-IX 2018			Zmiany		
		Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	eksportu	importu	salda
								wzrost (+)	wzrost (-)	popr. (+)
		spadek (-)	spadek (+)	pog. (-)						
POLSKA OGÓŁEM, W TYM:		162 026	164 569	-2 543	152 895	151 474	1 422	9 131	-13 096	-3 964
KRAJE ROZWIINIĘTE GOSPODARCZO		140 850	108 857	31 993	132 586	102 695	29 891	8 264	-6 162	2 102
1.	UNIA EUROPEJSKA	129 924	97 025	32 899	122 239	91 428	30 811	7 685	-5 598	2 087
	NIEMCY	45 324	37 203	8 122	41 939	35 153	6 786	3 385	-2 050	1 335
	REPUBLIKA CZESKA	10 330	5 613	4 717	9 811	5 402	4 409	519	-211	309
	WIELKA BRYTANIA	9 828	3 953	5 875	9 818	3 571	6 247	10	-382	-372
	FRANCJA	9 102	6 135	2 967	8 542	5 860	2 682	560	-275	285
	WŁOCHY	7 482	8 348	-865	7 602	8 097	-496	-119	-250	-369
	NIDERLANDY	7 272	6 194	1 078	6 764	5 796	968	508	-398	110
	SZWECJA	4 439	2 963	1 476	4 287	2 832	1 455	153	-131	21
	WĘGRY	4 351	2 676	1 675	4 079	2 684	1 395	272	8	280
	HISZPANIA	4 208	3 760	448	4 092	3 415	678	116	-345	-229
	SŁOWACJA	4 188	2 900	1 288	3 817	2 717	1 100	370	-183	188
	BELGIA	3 793	4 219	-425	3 341	3 949	-608	452	-270	183
2.	POZOSTAŁE KRAJE ROZWIINIĘTE (POZA UE)	10 926	11 832	-906	10 347	11 268	-921	580	-564	15
	STANY ZJEDN. AMERYKI	4 517	1 862	-359	4 106	4 358	-252	411	-517	-106
	NORWEGIA	2 006	1 862	143	1 794	1 695	100	211	-168	44
	SZWAJCARIA	1 444	1 216	229	1 456	1 094	362	-11	-122	-133
	KANADA	923	301	621	935	455	479	-12	154	142
	AUSTRALIA	426	236	190	499	398	100	-73	163	90
POZOSTAŁE KRAJE (POZA KRAJAMI ROZWIINIĘTYMI)		21 176	55 712	-34 536	20 309	48 778	-28 469	867	-6 934	-6 067
1.	WSPÓLNOTA NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW	9 911	16 060	-6 149	9 355	12 467	-3 113	556	-3 592	-3 036
	ROSJA	4 940	11 925	-6 986	4 606	9 491	-4 885	333	-2 434	-2 100
	UKRAINA	3 258	1 892	1 366	3 123	1 565	1 559	134	-328	-193
	BIAŁORUS	1 035	889	146	987	712	275	48	-177	-129
2.	INNE KRAJE (BEZ ROZWIINIĘTYCH I WNP)	11 265	39 652	-28 387	10 954	36 311	-25 357	311	-3 341	-3 030
	TURCJA	2 039	2 764	-726	2 115	2 321	-206	-76	-443	-519
	CHINY	1 489	18 695	-17 206	1 478	17 739	-16 261	11	-956	-945
	SERBIA	621	273	348	608	244	363	13	-28	-15
	ARABIA SAUDYJSKA	520	715	-195	437	514	-77	83	-201	-118
	MEKSYK	464	491	-27	443	428	15	21	-63	-42
	INDIE	496	1 347	-852	459	1 601	-1 142	37	254	291

Źródło: DAG MPiT na podstawie danych GUS.

Załącznik 2. Zmiany struktury przedmiotowej obrotów towarowych Polski po trzech kwartałach 2018 r. i ich wpływ na saldo wymiany.

Kod CN	Grupy towarowe / sekcje CN	I-IX 2017			I-IX 2018			Zmiany		
		Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo	eksportu	importu	salda
								wzrost (+)	wzrost(-)	popr. (+)
		spadek (-)			spadek (+)			pog. (-)		
mln EUR										
POLSKA OGÓŁEM, W TYM:		162 026	164 569	-2 543	152 895	151 474	1 422	9 131	-13 096	-3 964
	ARTYKUŁY ROLNO-SPOŻYWCZE	21 419	14 500	6 919	20 406	14 234	6 173	1 013	-266	746
I	ZWIERZĘTA ŻYWE; PRODUKTY POCHODZENIA ZWIERZĘCEGO	7 024	4 131	2 893	6 617	4 123	2 494	407	-8	399
II	PRODUKTY POCHODZENIA ROŚLINNEGO	3 137	3 808	-671	3 276	3 762	-486	-138	-47	-185
III	TŁUSZCZE, OLEJE POCHODZENIA ZWIERZĘCEGO I ROŚLINNEGO; PROD. ICH ROZKŁADU	288	660	-372	322	727	-405	-34	67	33
IV	GOTOWE ARTYKUŁY SPOŻ.; NAPOJE BEZALKOHOŁ., ALKOHOŁ I OCET; TYTOŃ	10 970	5 901	5 069	10 192	5 623	4 569	778	-278	500
	PRODUKTY MINERALNE	4 627	15 119	-10 491	3 999	11 708	-7 709	629	-3 411	-2 782
V	PRODUKTY MINERALNE	4 627	15 119	-10 491	3 999	11 708	-7 709	629	-3 411	-2 782
	WYROBY PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO	22 878	28 252	-5 373	22 140	27 507	-5 367	738	-745	-7
VI	PRODUKTY PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO I PRZEMYSŁÓW POKREWNYCH	10 918	15 586	-4 668	11 161	15 436	-4 275	-243	-150	-393
VII	TWORZYWA SZTUCZNE I WYROBY Z NICH; KAUCZUK I WYROBY Z KAUCZUKU	11 960	12 666	-706	10 980	12 072	-1 092	981	-594	386
	SKÓRY	767	989	-222	763	1 041	-278	4	52	57
VIII	SKÓRY; WYROBY Z NICH; ART. PODRÓŻNE, TORBY ,POJEMNIKI	767	989	-222	763	1 041	-278	4	52	57
	WYROBY PRZEMYSŁU DRZEWNOPAPIERNICZEGO	8 247	5 762	2 485	7 543	5 286	2 257	705	-477	228
IX	DRZEWO I WYROBY Z NIEGO; WYROBY Z KORKA, SŁOMY, ESPARTO; WYR. KOSZYKARSKIE	3 580	1 352	2 228	3 239	1 210	2 029	341	-142	199
X	ŚCIER DRZEWNY LUB Z INNEGO WŁÓKNISTEGO MAT. CELULOZOWEGO; PAPIER I TEKSTURA	4 667	4 410	257	4 303	4 076	228	364	-335	29
	WYROBY PRZEMYSŁU LEKKIEGO	7 516	10 183	-2 668	6 783	9 405	-2 622	733	-778	-45
XI	MATERIAŁY I WYROBY WŁÓKIENNICZE	6 131	8 330	-2 199	5 591	7 773	-2 182	540	-557	-17
XII	OBUWIE, NAKRYCIA GŁOWY, PARASOLE, LASKI, PIÓRA, SZTUCZNE KWIATY	1 385	1 853	-468	1 192	1 631	-440	193	-222	-29
	WYROBY CERAMICZNE	3 890	2 552	1 337	3 736	2 259	1 477	153	-293	-140
XIII	WYROBY Z KAMIENI GIPSU, CEMENTU, AZBESTU, MIKI ITP; WYROBY CERAMICZNE, SZKŁO	3 205	2 042	1 162	3 000	1 803	1 197	205	-239	-34
XIV	PERŁY; METALE I KAMIENIE SZLACHETNE I PÓLSZLACHETNE; SZTUCZNA BIŻUTERIA	685	510	175	737	456	281	-52	-54	-106
	WYROBY METALURGICZNE	16 599	18 182	-1 583	15 223	16 546	-1 323	1 376	-1 637	-260
XV	WYROBY NIESZLACHETNE I WYROBY Z METALI NIESZLACHETNYCH	16 599	18 182	-1 583	15 223	16 546	-1 323	3 391	-4 599	-1 207
	WYROBY PRZEMYSŁU ELEKTROMASZYNOWEGO	64 188	61 382	2 806	60 797	56 783	4 014	2 241	-1 888	353
XVI	URZĄDZENIA MECHANICZNE I ELEKTRYCZNE; DO REJESTRACJI I ODBIORU DŹWIĘKU	38 428	38 179	249	36 187	36 290	-104	952	-2 431	-1 478
XVII	POJAZDY, STATKI POWIETRZNE, JEDNOSTKI PŁYWAJĄCE I WSPÓLDZIAŁ. URZĄDZENIA	22 684	19 453	3 232	21 732	17 022	4 710	198	-280	-81
XVIII	PRZYRZĄDY, APARATY OPTYCZNE, KINEMATOGRAF., POMIAROWE, MEDYCZNE, ZEGARKI, IN	3 076	3 751	-674	2 878	3 471	-593	392	-424	-33
	WYROBY RÓŻNE I POZOSTAŁE	11 895	7 648	4 247	11 506	6 706	4 800	389	-943	-553
XIX	BROŃ I AMUNICJA; CZĘŚCI I AKCESORIA	65	153	-88	65	102	-37	399	-365	34
XX	WYROBY RÓŻNE	11 663	4 903	6 760	11 264	4 538	6 726	-7	-8	-15
XXI	DZIEŁA SZTUKI, PRZEDMIOTY KOLEKCYJERSKIE	8	20	-12	15	13	3	-2	-518	-521
XXII	POZOSTAŁE	159	2 572	-2 412	162	2 053	-1 892	-2	-477	-479

Źródło: DAG MPiI na podstawie danych GUS.

Opracowano:
w Wydziale Analiz Makroekonomicznych i Prognoz
w Departamencie Analiz Gospodarczych
Rafał Staśkiewicz
Monika Walczak

Akceptowała:
Monika Krupa –Leończyk
Naczelnik Wydziału

Tomasz Chróstny
Dyrektor Departamentu

Warszawa, grudzień 2018 r.